

4. Архіви Форумів Майдану. Бог та диявол. Криваві жертви. Чи можливо знищити диявола? URL: <https://maidan.org.ua/arch/rel/1308606443.html>

5. Біблія в перекладі Івана Огієнка. 1962.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-404-7-32>

**“PALM READING” BY IZDRYK:
ABOUT THE SEMIOTICS OF PHYSICALITY AND HAPTICS**

**«ХІРОМАНТІЯ» ІЗДРИКА:
ПРО СЕМІОТИКУ ТІЛЕСНОСТІ ТА ХАПТИКИ**

Tombulatova I. I.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department
of Ukrainian Literature
and Comparative Literature Studies
Odesa I. I. Mechnikov
National University
Odesa, Ukraine*

Томбулатова І. І.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української
літератури та компаративістики
Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

Важливою складовою дослідження сучасної літератури загалом та сучасної поезії зокрема є питання аналізу місця та ролі тілесності / тіла / хаптики у конкретному тексті або як прикметної риси ідіостилю. Варто зазначити, що «художня тілесність як конструкт постає одночасно у трьох вимірах: когнітивному (ментальному), наративному та вербальному (текстовому), кожен з яких також може бути сконструйованим. (...) базовими модусами існування тіла є фізіологічний (соматичний), сенсорний, емоційно-почуттєвий і ментальний, представляємо когнітивний вимір тілесності як такий, що складається з відповідних тематичних доменів : соматика/фізіологія, сенсорика, емоції, ментальність, які перебувають у тісному взаємозв'язку завдяки спільності тілесного досвіду [1, с. 129]. Часто в літературних текстах тілесність тісно пов'язано з хаптикою, що «як наука про доторки, вважає тактильний контакт найбільш примітивною формою комунікації. Водночас вона ж є найбільш давнім способом вияву емоцій, взаємовпливу людей» [3, с. 40]. Насправді, розмірковуючи про хаптику, необхідно підкреслити, що дотик може бути пов'язано з просто пізнанням або пізнанням як творчим актом, питанням межі,

подолання / нівелювання відстані та єдності з Іншим (у широкому сенсі), часто поєднано з концептами бажання, насолоди або навіть влади і т. д. Дотик – це про акт обопільний, акт впливу феноменів один на одного у процесі пізнання, адже при взаємодії з Іншим, відбувається не тільки пізнання цього Іншого, але й усвідомлення себе в Іншому (як у свідку мого існування та сприйманні мене самого, пізнання моїх меж: фізіологічних, сенсорних, емоційних, ментальних).

Досліджуючи текст Юрія Іздрика «Хіромантія» можна сміливо говорити про його тілоцентричність, що зрозуміло, насамперед, з назви, оскільки хіромантія – «ворожіння по лініях на долонях рук та провіщання на цій основі долі людини» [4], отже цілісність «я» у цьому літературному творі існує у межах дихотомії тілесного та духовного.

Семіотика тілесності в цьому тексті, перш за все, пов'язана з художнім образом пальців та, безумовно, дотиком. «Пальці – агенти насолоди дотику та відчуття того, що тебе торкаються. Як природня межа руки, пальці є також креаторами світу, як ті божественні гончарі, що виплюють матерію космосу» [5, с. 384].

У вірші Юрія Іздрика хаптику пов'язано, безперечно, з процесом пізнання світу загалом («пальці дослідники і піонери» [2, с. 72] та Іншого («пальці вивчають тебе на дотик / їм так багато дозволено знати / їм так далеко зайти вдається / їм так глибоко пірнути можна») [2, с. 72]. Тактильне у цьому випадку має багатовимірний тип пізнання, не примітивний, є носієм першого та унікального знання.

Інший компонент семіотичного поля – кореляція з поняттям межі (буття на межі, нівелювання межі): «пальці погладжують лезо» [2, с. 73], «пальці – шукальці і ошуканці» [2, с. 72] (спостерігаємо перехід межі, зміну полюсів ролі), «пальці завжди зловживають довірою» [2, с. 72] (також перехід межі, що цікаво – персоніфікований, частина тіла людини набуває рис особистості за посередництвом метонімії), «бойовики мануального танцю / вправні у різних аферах і сферах» [2, с. 72], «пальці – кризь холод тканину шкіру» [2, с. 72] (уособлення переходу меж сенсорики, фізіології матеріальної речі та людини), «пальці зривають кільце гранати» [2, с. 72] (крок від життя до смерті, що важливо – це ще й хаптичний образ влади над таким переходом межі).

Ба більше, у тексті пальці – актанти у межах бінарної опозиції «ментальне-фізіологічне»: «маніпуляції / акупунктура / пальці – гравці суто системні / і в ритуалах / і в процедурах» [2, с. 72].

Тілесний аспект пов'язано і з концептосферою кохання («пальці-коханці» [2, с. 72] та війни / боротьби («пальці як десять відважних повстанців» [2, с. 72], «пальці-солдати») [2, с. 72].

Фактично, хаптику тут залучено до пізнання стихій, а через них – абстракцій, зокрема, йдеться про час: «вода – кризь пісок / пісок – кризь

пальці» [2, с. 72], «пальці не втримають час і воду» [2, с. 72]. Сфокусуємо увагу на тому, що тілесне не має влади саме надплинністю часу, що минає. Це корелює із назвою «Хіромантія», яка репрезентує, що події життя можна «прочитати» на долонях, лінії яких «конструюють» лінію життя, яке прямо пов'язано із лімітованістю часу, який минає саме для тіла фізіологічного, частиною якого є пальці.

Окремо варто звернути увагу на те, як за посередництвом хаптики репрезентовано пізнання як творчий акт та перехід зі світу дійсного до «потойбіччя» мистецтва, як універсуму чогось Іншого зі своєю прикметною тілесністю (адже тут «частинами тіла» виступають клавіші та струни, взаємодія з якими – це не тільки процес пізнання, але й творчого пізнання, комунікація різних типів тілесності, під час якої «народжується» музика): «пальці на струнах / на клавішах пальці» [2, с. 72]. Маємо наголосити й на імплементації у текст інших творчих актів: «пальці у глині» [2, с. 72], «пальці погладжують лезо / леза хромована сталь білосніжна.. / віолончель.. / поезія..» [2, с. 73].

Можна стверджувати, що у даному тексті Юрія Іздрика ознаки тілесності є основними образотворчими елементами, а інкрустовані до тканини тексту хаптичні образи багато в чому формують сенси та контекст.

Як бачимо із наведених прикладів тілесність у поетичному тексті може мати достатньо широке семіотичне коло інтерпретацій одного художнього образу. Якщо зауважити, що тілесність пов'язано не тільки з тілом у широкому сенсі, але й з хаптикою, то процес декодування може виявити багатшаровість та полівимірність тексту, що збагачує процес та результати тлумачення під час дослідження. Це, у свою чергу, призводить до більш глибокого прочитання текстів та занурення у поетичний текст з усіма його сенсами та полівалентною концептосферою, що, безумовно, робить більш цікавим та продуктивним процес співтворчості письма-читання між автором та читачем.

Література:

1. Галуцьких І. Сенсорно-чуттєве тіло та його художня репрезентація в образно-нарративній структурі англійської літератури модернізму й постмодернізму. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Вип. 3, 2015. С. 128–134.
2. Іздрик Ю. Колекція. Поезії. Чернівці: Видавець Померанцев Святослав, 2023. 160 с.

3. Шестакова Д. Феномен тілесності у європейській драматургії кінця XIX – початку XX століття. Сценічне мистецтво. Номер 31, 2022. С. 36–42.

4. Словник української мови у 20 томах. Стаття «Хіромантія». URL: <https://slovyk.me/dict/newsum/хіромантія>

5. The book of symbols. Reflections on archetypal images. Editor-in-Chief Ami Ronnberg. Taschen, 2010, 807 p.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-404-7-33>

SPECIFICS OF A FEMALE IMAGE CONSTRUCTING IN A MODERN FREE VERSE (Y. IZDRYK “NAKED ONE”)

СПЕЦИФІКА КОНСТРУЮВАННЯ ОБРАЗУ ЖІНКИ У СУЧАСНОМУ ВЕРЛІБРИ (Ю. ІЗДРИК «NAKED ONE»)

Shevchenko H. B.

*Student at the Department of Ukrainian
Literature and Comparative
Literature Studies
Odesa I. I. Mechikov National
University
Odesa, Ukraine*

Шевченко Г. Б.

*студент кафедри української
літератури та компаративістики
Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

Досліджуючи поезію, зокрема сучасну, неможливо оминати все те різноманіття віршованих форм, які у своїх творах пропонують читачеві поети. В процесі аналізу віршів сучасних авторів варто звернути увагу на специфіку жанру верлібру та його актуалізацію у текстах наших сучасників.

Верлібр (*франц. vers libre – вільний вірш*) – неримований нерівнонаголошений віршорядок (і вірш як жанр), що має версифікаційні джерела у фольклорі (замовляння та ін. форми неримованої чи спорадично римованої народної поезії) [1, с. 109].

Історія верлібру налічує століття (серед відомих авторів – В. Вітмен, А. Рембо, М. Рильський та ін.) і наші сучасники також не залишаються осторонь та часто звертаються до цього жанру: верлібри можна зустріти у творчих доробках Юрія Іздрика, Сергія Жадана, Андрія Любки, Юрія Юрченка та інших. У цьому контексті варто сфокусувати увагу саме на творчості Юрія Іздрика, бо незважаючи на, здавалося б, простоту роботи з неримованою формою, шлях до неї був прокладений довгими